

Alba Iulia, un loc al memoriei europene

Florian KÜHRER-WIELACH

La șase ani după schimbarea regimului, în 1996, am cunoscut România pentru prima oară. Am cunoscut România de dincolo de munți, București, Iași, Marea Neagră – Vechiul Regat. Aveam 14 ani, nu știam nimic despre istoria acestei țări, bănuiam doar câteva lucruri despre prezentul ei. Era o perioadă grea pentru România: rănilor unei crize continue, care părea să nu vrea să se încheie, erau încă deschise – 1918, 1989, aproape un secol plin de speranțe, dar și de dezamăgiri: dorința de libertate și pace, un „secol scurt” mult prea lung, care, din când în când, asemenea altor țări din Europa, a fost supus războaielor și opriri.

Pentru mine, a fost însă momentul ideal să cunosc România. Bineînțeles că nu eram nici orb, nici surd: priveam liniștit, din apartamentele blocurilor bucureștene, curțile interioare triste; am remarcat cât de puțini bani aveau prietenii mei și familiile lor; am cunoscut oameni, cărora nu le-a priit nici perioada comunistă, dar nici cea de după Revoluție; am văzut distrugerile făcute asupra florei și faunei, cauzate de decenii întregi de politică greșită și proastă gestionare; am văzut copii ascunși în pîntecele bucureștene și am umblat pe drumuri pline de gropi. Dar aceste drumuri m-au condus tot timpul la prieteni.

Oricum, pentru mine era perioada ideală să cunosc România: în perioada adolescenței, atît inima, cît și spiritul se află într-o transformare perpetuă, în această etapă a vieții, atît impresiile, cît și experiențele se întipăresc adînc în biografie, la fel cum mi se pare că se întîmpla și în societatea românească din anii '90 – sau din anii '20, ani hotărîtori de refacere –, o societate sub un impuls de dezvoltare spontan, ajutîndu-se, regîndîndu-se. Astfel, mi-au rămas în minte frumoasele ore petrecute în România: zile întregi de libertate tînească petrecute cu prietenii...

Momentul desăvîrșirii naționale, o națiune aflată în pragul maturității, regele și regina încoronați de două ori, la București, la Alba Iulia. România Mare. Și eu? La mare: în Costinești am mîncat peștișori prăjiți, știuleți de porumb copt în jar, am împărțit pepene și pufuleți, fără să bănuiesc că acest loc s-a numit cîndva și *Büffelbrunnen*.

Fără să vorbesc limba română, am cîntat cîntecele formației Phoenix, chiar dacă nu înțelegeam pe deplin care este însemnătatea faptului că membrii unei formații purtau numele Nicu Covaci, Josef Kappl, Mircea Baniciu, Günther Reininger sau Béla Kamocsa. Nu bănuiam faptul că, în România, acest lucru era ceva deosebit, dar în același timp foarte normal.

Încă nu înțelegeam pe deplin – nu era tocmai o chestiune cotidiană – să ai un preot romano-catolic din Moldova, la fel ca la mine acasă, într-un orașel austriac de la granița cu Cehia; un român, care să nu fie nici ortodox, nici unit, nu: catolic. A fost un pod pentru mine. Și am început să înțeleg aceste realități cînd mi-am apropiat țara și din punct de vedere intelectual: a nu fi ortodox, dar totuși român – aceasta era și încă este așa o chestie, deopotrivă deosebită, cît și absolut normală.

„Între Capșa și Corso”

Așadar, acum mai bine de două decenii, am cunoscut o țară aflată într-un proces de schimbare radical, o Capitală care încă își

lingea rănilor, dar și o Capitală care își poartă mîndră coroana trecutului. Astăzi, știu că, pentru București, ambele sînt adevărate: pe de o parte, imaginea molohului care atrage oamenii asemenea unei găuri negre, îi absoarbe și apoi îi scuipă afară, așa cum făceau „strigoi fidelității” pentru Habsburgi, care se ridică și vorbesc în Camera de la București, după cum formulase, la 1923, Octavian Goga. (Aici se creionează unul dintre marile conflicte ale perioadei interbelice: regionalismul versus centralismul. Iar după cum observăm în exemplul transilvăneanului Goga, concepția cu privire la administrarea Statului nu are neapărat legătură cu originea regională. Tot în exemplul biografiei de mai tîrziu a lui Goga vedem că talentul artistic nativ și averea intelectuală nu ne protejează pe deplin de rătăcirile politice.)

Însă, „între Capșa și Corso” se dezvăluia și celălalt București, un loc propice dezvoltării unei culturi înfloritoare, un loc al schimbului, acolo unde cosmopoliti și naționaliști, comuniști, burghezi, derici și realști au găsit – pentru o clipă – o limbă comună. Din acest mediu făceau parte și prietenii mei, Mircea și Mihail, care m-au introdus în această societate, cu jurnalele lor și cu amintirile acelor vremuri. O clipă în care integrarea națională era considerată ca fiind împlinită, dar în care Statul și administrația sa erau percepute cu un scepticism crescînd. Și o clipă în care începeau să se dezvăluie și semnele unui hulanism fără pereche, acea ideologie a nonideologiei, pe care Mircea – pe care sigur îl recunoașteți deja, cel care purta numele de Eliade – o descria foarte bine în felul următor: „Existența unor legi este imperios necesară pentru condiția de hulan! Hulanii trebuie să aibă legi pe care să le încalce”. Și: „Resorturile hulanismului acestor personaje se găsesc într-o acută stare de frustrare. Toți au fost, la un moment dat, umiliți sau au suferit”. Aceste motive, motivele pentru care sufereau și încercau să își rezolve problemele cu violență, după cum le-a descris Mihail Sebastian, foarte clar, în *De douăzeci de ani*, am încercat să le înțeleg cîțiva ani mai tîrziu, în lucrarea mea de doctorat, cînd am început să mă ocup de anul 1918 și de consecințele acestuia. S-a dovedit încă o dată: România perioadei interbelice a fost un caz cu totul special, dar totuși nu a fost o excepție a Europei anilor '20 și '30 – aici a apărut un stat, care se considera a fi un stat național, dar care, totuși, nu putea nega moștenirea multiculturală habsburgică, otomană și a Imperiului Tarist.

Sașii mei, șvabii mei, bucovinenii mei, românii mei

Între timp, lucrînd la doctorat, făcusem cunoștință și cu „cealaltă” Românie – cu Ardealul –, țara de dincolo de păduri, cu complexitatea sa istorică, care încă îmi provoacă uimire și încîntare. La scurt timp după ce am început să studiez istoria României după 1918, am hotărît să-mi și profesionalizez afinitatea pentru România, iar pe lîngă studiul istoriei, am început să urmez și cursurile de românică de la Viena – unde se cercetau foarte intens limba, cultura și literatura României, probabil ca nicăieri altundeva în Europa. Apoi m-am mutat pentru o perioadă de un an la Cluj-Napoca, soția mea studia pe atunci maghiara, așadar, Universitatea „Babeș-Bolyai”

părea să fie destinația perfectă pentru o mobilitate Erasmus. Ne-am acomodat foarte repede, Clujul, Kolozsvár, Klausenburg a devenit un oraș de suflet, iar Universitatea „Babeș-Bolyai” o consider și în ziua de astăzi o a doua casă academică, a doua mea *alma mater*. Curînd mi-am apropiat – prin lectură și călătorii – Siebenbürgen, Transilvania, Ardeal, Erdely. Am citit *Mănușile roșii* a lui Eginold Schlattner, am început să bănuiesc cît de întunecat poate fi în spatele scenei modernizării, chiar și după două decenii de transformare. „Despre sortarea gunoiului vrei să ne povestești?”, rîdeau prietenii mei, pe atunci. „Uite ce probleme avem noi de fapt aici.” Măcar rîdeau...

Așa am cunoscut, în sfîrșit, și moștenirea germană – sașii mei, șvabii mei, bucovinenii mei. I-am descoperit mai tîrziu decît pe românii mei. După ce am început să îi cunosc, nu mi-au mai dat drumul, și astfel mi-am însușit noi aspecte din istoria românească. Din această perspectivă, dar mai mult din perspectiva altor minorități, nu erau întotdeauna cele mai luminoase momente ale istoriei române, sau germane, sau austriece. Aflasem, în sfîrșit, că stațiunea Costinești era foarte apreciată și vizitată de către sași și că o numeau *Büffelbrunnen*. Și mă gîndeam: iată că ardelenii trec totuși Carpații, dacă trebuie...

Rezoluția de la 1 Decembrie 1918

Alba Iulia. Locul l-am întîlnit cîțiva ani mai tîrziu. Cu atît mai tare m-a impresionat acest *lieu de mémoire* cînd – cu scuze către dumneavoastră – am recunoscut acolo *prima vista* o cetate habsburgică, sub oblăduirea căreia au fost protejate o serie de repere ale istoriei transilvănene, și românești, central-europene. Rezoluția de la 1 Decembrie 1918 m-a impresionat, devenind baza intereselor mele de cercetare. Cum s-a ajuns ca acea viziune să devină doar parțial realitate? O viziune care se baza pe niște „principii fundamentale în alcătuirea noului Stat Român” și pe o „deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare” și pe „înfăptuirea desăvîrșită a unui regim curat democratic” și care dorea să se îngrijească de țăran și de muncitor. Cum s-a ajuns ca această idee a unei Românie democratice, moderne, tolerante și complexe să devină o Românie a Gărzii de Fier, a regelui-dictator, a conducătorilor? Încotro ducea lupta între Vechea și Noua Românie, între „centraliști” și „regionaliști”, între „adevărații români” și „cei alții”? De ce sînt atît de puțin cunoscute conținuturile acestei rezoluții? Doar „adeziunea” se sărbătorește, însă viziunea care era legată de aceasta a fost, de mult timp, lăsată uitării. Să nu mai aducem vorba despre 27 martie 1918, cînd Sfatul Țării basarabean a venit cu niște revendicări asemănătoare – a fost un joc al circumstanțelor, care a permis „adeziunea necondiționată” din luna noiembrie

a aceluiși an. (Nici nu ar fi greu de urmărit viziunile și gîndurile originale – acestea sînt de găsit chiar și pe Wikipedia.)

Stat, cetățean, minorități

Anii '20 de după Unire au stat sub dezideratele a trei măsuri instituționale, care marchează Statul pînă în ziua de astăzi: *centralizarea* reprezenta victoria liberalilor din jurul lui Ion I.C. Brătianu asupra național-țărăniștilor; *românizarea* a fost îmbrățișată în egală măsură atît de românii din Vechiul Regat, cît și de către cei din Noua Românie și a afectat în special minoritățile; *etățizarea* (*naționalizarea*) a rupt România, din nou, frămîntată în jurul unei idei politice: cît de puternic ar trebui să se implice acest Stat în sfera publică? (Românii transilvăneni și basarabeni aduceau cu ei comoara propriei experiențe: lor le-a mers asemănător, avînd statutul de minorități în Ungaria și Rusia.)

Dacă depindea doar de istoria anterioară sau și de alți factori, asta rămîne de văzut, dar Statul și poporul erau încă înstrăinați: un stat cu instituții slabe – adică: dependente – nu poate reprezenta o ofertă demnă de încredere pentru cetățenii raționali și bine intenționați. Ceea ce a rămas a fost o lipsă de legătură frustrantă între Stat și cetățean, pe de o parte, iar pe de altă parte, a fost reliefată ideea de națiune, care îi ținea pe români împreună. Și în această constelație cu logica ei înfricoșătoare, nu se găsea însă un loc potrivit pentru minorități.

Sfîrșitul primului deceniu al României Mari a fost caracterizat de o victorie a opoziției: toate speranțele au fost îndreptate spre „salvatorii” din Transilvania, care îi conduceau pe național-țărăniști. Maniu, Vaida-Voevod... cunoaștem cu toții numele. Criza economică mondială și sciziunile interne ale partidelor au dus la situația din 1933, cînd toate speranțele unei metamorfoze democratice au dispărut complet. Calea care ducea la autoritarism, fascism, comunism era pregătită, bineînțeles nu numai în România, nu numai la români, a urmat o rupere a Europei deloc firească și naturală între „Est” și „Vest”. (Doar dacă pricepem această desfășurare – radicalizarea, Shoah, fuga, alungarea, zidurile și cortinele ca un război civil european, ca o formă de autoagresiune colectivă –, atunci ne va fi clar la final: avem doar această Europă, ne avem doar pe noi.)

Rucsacul nostru comun

Decenii întregi mai tîrziu, copil fiind, mă uitam la turnurile de control ale Republicii Socialiste Cehoslovace; în direcția Nord și Est, lumea noastră *liberă* se termina. Însă Cortina de Fier a devenit Istorie. Generația mea a profitat de această schimbare, orizontul nostru s-a deschis, atît spațial, cît și cultural; de altfel, și economia a profitat enorm de „deschiderea Estului”. (Și Vestul s-a deschis, în sfîrșit...)

Tocmai de aceea nu ar fi corect să ignorem cei 40 de ani de experiență comunistă. Unii au aflat citind și ascultând mărturiile celor din Est, alții au trăit comunismul pe propria piele. Acum câteva zile, marele scriitor Hans Magnus Enzensberger, în *Neuen Zürcher Zeitung*, a găsit o metaforă potrivită: există o diferență dacă te uiți la o mânășă, dacă doar o privești, sau dacă o atingi și o pui pe mână: „Nu ai nevoie de facultate pentru a înțelege această deosebire. Propria piele o recunoaște imediat”. Eu nu-am purtat această mânășă niciodată. Dar încerc totuși să înțeleg diferența. Cel puțin vreau să pricep că în acest rucsac, în care cuprindem forța de muncă din Est, de care avem atât de multă nevoie în Vest (dar care lipsește, acut, în țările de origine), mai încap și alte lucruri... Dar cine dorește să audă asta?

Cu atât mai important este să povestim și în așa-numitul Vest experiențele și împrejurările istorice care au marcat România din Primul Război Mondial până în ziua de astăzi. Doar astfel se poate înțelege cât de sensibilă este mica plantă a democrației, acum 100 de ani, dar și astăzi, în România, în Europa. Și putem trage povăț: trebuie să îngrijim împreună democrația. De aceea, europenii trebuie să fie împreună cu „prieteni lor întorși” în democrație, să lucreze și să se dezvolte o empatie reciprocă cu privire la diferitele contexte istorice din care provin țările Europei. Pe de altă parte, voința României de a fi o țară democratică se va vedea și în modul în care va aborda minoritățile. Din păcate, multe din cele care se întâmplă în ziua de astăzi pot aminti de perioada interbelică – repet: nu doar în România; dacă ne uităm la sălbăticirea discursului politic, la zidurile profanate ale casei memoriale „Elie Wiesel” din Sighet, la unele mesaje ale protestatarilor, dar și la postările recente de pe Facebook ale unor politicieni.

Și totuși, premisele sînt complet diferite față de cele din interbelic. Nu construim pe ruinele unui război anterior, ci avem un ideal comun, uneori greu de împlinit. Un ideal al cărei punere în practică m-a legat acum mai bine de două decenii de România, o Românie de „dincoace” și „dincolo” de Cortina de Fier, cu contextele sale istorice și culturale diferite, dar care ar putea-o transforma – așa mă gândesc, în acest moment – într-o țară foarte puternică. În acest sens, Alba Iulia e un *lieu de mémoire* pentru Europa ca întreg. Un simbol al voinței „de a verifica totul” și „de a păstra binele”, de a modela autodeterminat viitorul, de a reuși împreună.

În istoria noastră comună de dinainte și de după Alba Iulia, cunoaștem nenumărate exemple ale coexistenței reușite și ale cooperării pașnice; în general, aceste exemple se regăsesc pe plan local, departe de discursul politic mondial. Trebuie să ținem strîns de aceste momente. Momente normale în istoria României, dar, în același timp, deosebite pentru Europa. În calitate de *cercetători* și de *oameni* preocupați de viitorul nostru – un viitor comun european –, trebuie să împachetăm ruscacul împreună. —

Florian KÜHRER-WIELACH, născut în anul 1982, este istoric și directorul Institutului pentru Cultură și Istorie Germană din Sud-Estul Europei (IKGS), asociat cu Ludwig-Maximilians-Universität din München. Istoricul german este un bun vorbitor de limba română și autor al unei teze de doctorat despre Transilvania de după 1918.

Textul este o variantă prelucrată a prelegerii ținute în cadrul sesiunii de celebrare a Marii Uniri de către Academia Română, sesiune intitulată „România și evenimentele istorice din perioada 1914-1920. Desăvîrșirea Marii Uniri și Întregirea României”.

Adaptarea textului în limba română:
Daniela STANCIU.

Scrisorile din Marele Război ale învățătorului ieudean Grigore Țiplea

Ioan ROIBU

Istoriografic vorbind, dacă acceptăm că *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung*, adresată lui Hans Bekner, judele Brașovului (1521), este cel mai vechi document scris în limba română, cu date certă, este legitim să susținem că ea reprezintă „certificatul de naștere” al genului epistolar românesc. Această categorie de scriitură, prea adesea neglijată de filologi, are o istorie pe cât de veche, pe atât de venerabilă și ilustră. De povestea ei se leagă numele unor mari filozofi, istorici, scriitori care, prin texte memorabile, au înnobilit genul epistolar. Și mă gândesc, bunăoară, la Seneca, cu ale sale *Scrisori către Lucilius*, la Plinius cel Tânăr, cu *Epistolele* sale, la Sfinții Apostoli Petru, Pavel, Iacob și Ioan, cu *Epistolele (Scrisorile pastorale)* adresate celor dintîi comunități creștine, la Abélard, cu *Scrisori către Heloise*, la Pascal, cu *Scrisori provinciale*, la Montesquieu, cu *Scrisorile sale persane*, la Heidegger, cu *Scrisorile de dragoste către Hannah Arendt*, la cele ale lui Creangă, Slavici, Eminescu, Odobescu, la Noica, cu *Scrisorile despre logica lui Hermes*, ori la năucitoarele *Scrisori de dragoste* adresate, timp de un deceniu, junei senzuale Friedgard Thoma de către septuagenarul Emil Cioran ș.a.m.d.

Gîndind istoric, nu putem trece cu vederea că scrisul a fost, vreme de peste cinci milenii, apanajul unor elite, un privilegiu exclusiv al pușinilor știutori de carte. Și de-abia în epoca modernă, sub influența ideologiei luminate, acest privilegiu e abolit, iar omul de rînd se poate bucura, printre altele, și de binefacerile scrisului/cititului... de scrisori. Așa că, odată cu Primul Război Mondial, în cîmpul literaturii epistolare se impune riguros o specie nouă: *Scrisorile de pe frontul de luptă*. Grosso-modo, cu o valoare literară variabilă, acest tip de epistole probează o incontestabilă *virtute documentar-testimonială*. Zugrăvind grozăviile celor două conflagrații mondiale, suferințele, necazurile, grijile, angoasele, obsesiile, dorințele și speranțele combatanților de pe teatrul de luptă, ele sînt mărturia vie și netrucată a celor mai terifiante experiențe cu care s-a confruntat omenirea în secolul trecut.

Pesemne că valoarea invocată anterior o fi condus, pe alte meleaguri, la prețuirea lor reală, însă în țara noastră scrisorile ostașilor din cele două războaie n-au prea fost băgate în seamă. Nici de specialiști și nici de edituri. Cu două-trei excepții notabile, cum ar fi, de pildă, *Scrisorile* poetului maramureșean Ion Șugariu, căzut pe cîmpul de luptă din Cehoslovacia la sfîrșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, cele adunate de filologul bănățean Mihai Marcu Deleanu ori cele culese de cercetătoarea Mirela Florian, de la Muzeul Țăranului Român, scrisori care și-au găsit adăpost între copertile unor cărți, însă alături de alte scrieri, cum ar fi memoriile sau jurnalele de război. În rest, pustiu, atît prin librării, cît și prin biblioteci.

Iată că, de curînd, în mod miraculos, în „deșertul” publicistic al corespondenței de pe teatrele de luptă a apărut la Editura Ethnologică din Baia Mare o carte – unică: *Destinul unui om*. Acest volum este un unicat printre cărțile de acest gen și pentru simplul motiv că scrisorile au un singur autor. E vorba de învățătorul din leud Grigore Țiplea, al lui Ionu Bogatului, combatant alături de fratele său, Simion, în Marele Război. Și dacă tot sîntem în Anul Centenar, e de semnalat că același Grigore Țiplea a fost membru în delegația celor 23 de maramureșeni împuterniciți cu

credenționale, dintre care 7 erau ieuedeni, care au participat pe 1 Decembrie la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Și aș mai adăuga că, pe la începutul anului 1952, după ce i-a fost confiscată averea, învățătorul a fost arestat și întemnițat la Sighet, unde s-a stîns din viață la sfîrșitul aceluiași an.

Înainte de toate, *Jurnalul unui erou* este o *carte-document* ce zugrăvește, prin ochii unui singur combatant, atît grozăviile războiului, despre care generațiile tinere nu prea știu mare lucru, cît mai cu seamă întâmplările, frămîntările, temerile și speranțele unei familii ce a fost prinsă în vîltoarea tragică a primei conflagrații mondiale. Mai mult, cele 95 de scrisori trimise de învățător soției sale, Maria, nepoata doctorului Gheorghe Bilașcu, „părințele” stomatologiei românești, dimpreună cu un *Testament de pe front* și o *Convenție procesuală*, ca mărturie vii ale unor vremuri apuse, au nu numai o valoare eminentă istorică, ci și una filologică.

Judecate strict literar și filologic, epistolele învățătorului din leud sînt cursive, limpezi în exprimare, fără erori gramaticale, ceea ce demonstrează că un simplu dascăl de țară, din urmă cu un secol, stăpînea limba română mult mai bine decît numeroase personaje publice din zilele noastre, care se fălesc cu titlurile loc academice. În plus, prin prezența regionalismelor, ca, de pildă, *găzdăluit*, *îmbuiecit*, *jugănit*, *destilinit*, *văjit*, *mătricos*, *betegos*, *stavă*, *colejină*, *marhă*, *străjiac*, *cocon*, *moașă* ș.a.m.d., ce pigmentează abundent scrisorile, ai bucuria să (re)descoperi parfumul inconfundabil al limbii vorbite în Maramureș cu un veac în urmă.

Plastic vorbind, judecate prin prisma conținutului, epistolele scrise de Grigore Țiplea ne zugrăvesc o dublă frescă: cea a Marelui Război și cea a familiei sale. Atent la limpezimea și corectitudinea exprimării, învățătorul relatează și descrie simplu, fără emfază, întâmplări și stări prin care a trecut: „De dormit dormim pe unde putem. Cînd nu este casă, ceea ce de multe ori se întâmplă, afară, facem foc, numai unde este aproape pizmașul nu-i iertat... aici nu-i rușine să fii păduchios, numai să-ți poți împlini datoriile de soldat, și nici nu poți, oricîte albituri ai avea... Mie nu mi-e așa greu, învățătorii și oamenii inteligenți sînt mai cruțați, totdeauna este ceva lucru mai ușor și acolo sîntem împărțiți”.

Aceeași grijă pentru limpezimea și expresivitatea scrisorilor se ogîndește și în descrierea reliefului locurilor prin care se afla la un moment sau altul, descriere ce sugerează dorul de locurile dragi de-acasă: „Am mers,

draga mea, făcînd cale atît ca cea din Petrova-Rona de Sus; mi-a trecut dorul de Hera... Am coborît ca din Holovaci în Petrova, numai că dintr-un munte mai înalt ca acela..., le scoteam lăzile cu muniție la un deal ca Surupoasa și ca Malul...” [deāluri din leud – *n.m.*]. Apoi, cu tandrețe, în scrisoarea din 23 martie 1915, printre alte sfaturi domestice, învățătorul Grigore Țiplea îi transmitea soției următoarele îndrumări gramaticale: „Cum îți scriu, draga mea, m-am bucurat foarte și am lăcrimat de bucurie văzînd că ce frumoasă scrisoare ai acum. Una numai îți lipsește din ea, că după cîte o zicere nu pui punct și iar, după sunet, cealtă zicere trebuie începută cu literă mare. Cred că pentru aceasta nu te superi că te mai învăț. Vreau să n-ai nici această eroare în scrisoare”. *Crescut în cultul unității familiei*, o credință din ce în ce mai rară în zilele noastre, preocupat de tot ceea ce se întîmpla acasă, în mod firesc, învățătorul cerea continuu informații despre cei dragi, despre „bietul tata”, despre „biata moașă” [bunică – *n.m.*] și despre „bietul Simion”, care a fost rănit în toamna lui 1914 pe frontul din Galiția, despre familia fratelui său Vasile și a surorii sale Anuța, despre cum și ce mai găzduiesc neamurile și prietenii din sat etc. În plus, nedezmîțîndu-și vocația pedagogică, cu tact și diplomație, Grigore Țiplea își sfătuieste soția ba cum să se gătească, ba ce să vîndă ori să cumpere, ba să aibă grijă de cambii, ba de marhă, ba să se ferească de muscali, ba să lase finul pe cîmp, ba să-l aducă acasă, ba să ducă animalele la pădure, ba să le aducă acasă, ba să achiziționeze materiale pentru noua casă din Petrova ș.a.m.d.

În fine, mai semnalez cîteva versuri, din cele peste 100 din scrisoarea datată din 13 mai 1915: „Prin această cărticea/ Mărioară, draga mea/ Te-aș ruga ca pînă joi/ Să-mi trimiți alta-napoi/ Vineri știe Dumnezeu/ Prin ce țară voi fi eu/ Însă atunci să-mi scrii de toate/ Tata, moașa ce mai poate?/ Lucră și nu-i supărată?/ Doamne, s-o mai văd odată/ Tu dragă cum mai trăiești?/ Și cum mai găzduiești?... Fratelui îndepărtat/ Ce zace de mult pe pat/ [e vorba de Simion, internat în spitalele din Viena și Budapesta – *n.m.*] De un glonte muscălesc/ Din inimă îi doresc/ Grabnică însă-nătoșire,/ Nouă la toți mîngîiere”.

Rezumînd, după cum am încercat să demonstrez în aceste rînduri, *Jurnalul unui erou* e o carte fascinantă, întrucît scrisorile din ea sînt fascinante. Numai că, surpriză!, după cum se poate citi de pe copertă, autorul cărții nu-i același cu autorul scrisorilor, ci distinsul dr. în istorie și filozofie Laurențiu Batin. E drept că domnia sa a cules aceste documente, fără să ne spună însă cum le-a procurat, le-a editat și publicat sub formă de carte. Ba mai mult, tot domnia sa a scris un succint Cuvînt înainte, un Glosar, cîteva Anexe ce reproduc fotografii și texte de epocă, precum și o sumară Bibliografie. Aceste merite sînt incontestabile! Dar mă întreb, oare, nu se cuvenea ca dl Laurențiu Batin, alături de numele domniei sale, să fi adăugat pe copertă fie o mențiune de genul „Volum îngrijit de...”, fie alta de tipul „Scrisorile de pe front ale lui Grigore Țiplea”? Nu știu! Însă știu că această practică e întîlnită și la... case mai mari! Așa-i noul trend în cercetarea academică ori poate-i numai un moft anacronic al subsemnatului? —

Paul Cornea (1923-2018)

Paul Cernat, Adina Dinițoiu,
Carmen Mușat,
membri ai Facultății de
Litere – Universitatea din
București – și ai Asociației
de Literatură Generală
și Comparată
din România evocă
personalitatea profesorului.

FILIT Iași,
ediția a VI-a

Articole de Alina Purcaru
și Cezar Gheorghe

„Îmi place să fac o lume
complexă și densă“

Interviu cu Jonathan Franzen
realizat de Doina Ioanid

Prezență românească
la Berlin Art Week

Correspondență din capitala
Germaniei de la Veronica Kirchner

Eșecul referendumului 2018

Texte de: Gabriel Andreescu,
Bedros Horasangian, Bogdan Ghiu,
Cristian Pîrvulescu, Iulia Popovici,
Filip Standavid

Am dormit într-o piramidă

Nora Iuga la Memorialul Ipotești

